

El cànon català*

Tenim un cànon català? Existeix una llista d'obres literàries i autors reconeguts majoritàriament pels lectors com els millors, com els imprescindibles? Els llibres que tothom ha llegit o ha de fer veure que ha llegit, si vol passar per persona de cultura?

En una novel·la de campus d'universitat americana, David Lodge conta que en una reunió social els professors juguen a veure qui és capaç de confessar la llacuna cultural més greu. L'un confessa que no ha estat mai al Louvre de París, l'altre que no ha llegit ni una pàgina de Marx, l'altre que no resisteix l'òpera. Guanya el joc un que confessa que no ha llegit *Hamlet* ni n'ha vist mai la representació en un teatre. Victòria amarga. A partir d'aquell dia s'ha acabat el joc i el guanyador no rep més invitacions a festes socials. Els col·legues l'ignoren. Tot té uns límits. No tant pel pecat de no haver llegit *Hamlet* com pel desvergonyiment de confessar-ho.

Tenim un *Hamlet* que faci de pedra de toc de la cultura d'un català culte, passat o no per la Universitat? Quins autors avergonyeixen de no haver-los llegit? El cànon català d'obres literàries està establert en línies generals. Algunes col·leccions com «Les Millors Obres de la Literatura Catalana» (Edicions 62/“la Caixa”) representen un intent de fixar la nostra Bíblia. A semblança de la Bíblia, que en realitat no és un llibre sinó una col·lecció de llibres, cada cultura nacional disposa del propi cànon. Però a diferència de la Bíblia, els cànons profans no els fa cap autoritat religiosa, sinó el consens democràtic dels lectors qualificats i comuns. Ni llistes tancades des de fa dos mil anys, sinó que canvien d'acord amb les tendències de cada època.

No haver llegit res de Jacint Verdaguer o de Salvador Espriu o de Miquel Martí i Pol sembla que constitueix una greu mancança en la formació d'un català. Però a més del cànon d'obres de poesia i novel·la, hi ha un cànon d'obres de literatura d'idees igualment imprescindible per a qui formi part d'una cultura nacional. Es pot tenir opinió formada sobre l'actualitat política sense haver llegit res de Prat de la Riba? O sobre la situació econòmica sense conèixer Jaume Vicens Vives? O sobre l'escola sense haver-se empassat algunes pàgines d'Alexandre Galí? O sobre la dona a Catalunya sense haver-se confrontat amb Maria Aurèlia Capmany?

El pensament dels catalans sobre si mateixos i sobre el món ha deixat unes obres de referència obligada per al català que vulgui saber alguna cosa de si mateix i del món que li ha tocat de viure entre catalans. Quines? En un curs de l'Institut d'Estudis Catalans hem proposat aquestes deu, representatives dels grans àmbits de la vida nacional: la política (*La nacionalitat catalana*, Prat de la Riba), la societat civil (*La ciutat del perdó*, Joan Maragall), l'alta cultura (*Glosari*, Eugeni d'Ors), l'educació (*Per la llengua i per l'escola*, Alexandre Galí),

* Article de Ricard Torrents, reproduït d'*El 9 Nou*, 11 de maig de 2007.

l'humanisme (*Elegies de Bierville*, Carles Riba), la identitat (*Les formes de la vida catalana*, Josep Ferrater Móra), la igualtat (*La dona a Catalunya*, M. Aurèlia Capmany), la història econòmica (*Notícia de Catalunya*, Vicens Vives), la unitat lingüística (*Els altres quaranta anys*, Francesc de B. Moll), l'assagisme polític (*Un país sense política*, Joan Fuster).

Si fóssim un país institucionalitzat, tots els catalans passats per aules de batxillerat o universitàries sabrien qui són aquests seus antecessors i n'haurien llegit pàgines o llibres sencers. L'Institut d'Estudis Catalans, fundat ara fa cent anys pel genial Prat de la Riba, a més de treure una nova edició del diccionari normatiu, proposa aquest cànon de deu testimonis del segle XX com a lliçons per al segle XXI. Tot un encoratjament en dies d'eleccions a pensar més en el país que no en els polítics, que al capdavant ho són d'un país, a les aules del qual no es llegeixen gaire els llibres del cànon.

Maig de 2007